

Ombudsman pro děti a mladistvé

Ve státech EU, Norsku a na Islandu

Srovnávací studie č. 1.245
2011, aktualizace prosinec 2019
autor: Lucia Vacuřová, Jindřiška Syllová

SROVNÁVACÍ STUDIE

Obsah:

NEZÁVISLÝ DOHLED NAD PÉČÍ O
DĚTI A MLADISTVÉ 4

1. STÁTY, KDE JE DĚTSKÝ
OMBUDSMAN ZŘÍZEN
PROSTŘEDNICTVÍM
SAMOSTATNÉHO ZÁKONA A ŘEŠÍ
INDIVIDUÁLNÍ PŘÍPADY 6

IRSKO..... 6
ISLAND..... 6
LITVA..... 7
POLSKO..... 8
SLOVENSKO 9

2. STÁTY, KDE JE ZVLÁŠTNÍ ZÁKON,
ALE OMBUDSMANI NEMAJÍ
PRAVOMOC ŘEŠIT INDIVIDUÁLNÍ
STÍŽNOSTI 10

FINSKO 10
ITÁLIE 11
CHORVATSKO..... 12
NORSKO..... 12
ŠVÉDSKO 13
RAKOUSKO 14

3. STÁTY, KDE JSOU FUNKCE
OMBUDSMANA PRO DĚTI ZVLÁŠTNÍ
ČÁSTÍ ÚŘADU OBECNÉHO
OMBUDSMANA..... 15

FRANCIE..... 15
NIZOZEMSKO 16
SLOVINSKO 16

4. STÁTY, KDE SE ZÁLEŽITOSTI DĚTÍ
VYŘIZUJÍ V RÁMCÍ BĚŽNÉ AGENDY
OMBUDSMANA..... 16

MAĎARSKO 16
PORTUGALSKO 16

5. DALŠÍ STÁTY S INSTITUCÍ
PODOBNOU OMBUDSMANOVÍ ... 16

ESTONSKO 16
DÁNSKO 17
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ 17

PRAMENY..... 18

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: STUDIE
Název: Ombudsman pro děti a mladistvé	Typ edice: online, ISSN 2533-4131
Autoři: Vacuřová, L., Syllová, J.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1
Číslo: Srovnávací studie č. 1.245	První vydání edice: červenec 1991
Datum: 2011, aktualizace prosinec 2019	Frekvence vydání edice: nepravidelná
Klíčová slova: ombudsman; úmluva o právech dítěte; práva imigrantů; kyberšikana	Zaměření: srovnávací a analytické studie zpracované pro členy Parlamentu České republiky
	Jazyk: CZ
	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Shrnutí

Úřad ombudsmana pro děti a mládež je nezávislou institucí, jejíž pravomocí je kontrola státních orgánů popř. dalších institucí v oblasti péče o děti. Další funkcí dětských ombudsmanů je participace na koncepci státu v oblasti péče o děti a metodická a odborná asistence vůči veřejným úřadům a vládě. Studie uvádí rozdíly mezi jednotlivými státy EU v přístupu k nezávislému dohledu v oblasti péče o děti a mládež, zpracovává pravomoci dětských ombudsmanů. Závěr studie uvádí shrnutí zkušeností s jednotlivými typy dětských ombudsmanů.

Ombudsman for Children

In the EU Member States, Iceland and Norway

The Office of the Ombudsman for Children is an independent institution whose competence is the supervision of the state and other institutions in the field of childcare. Another function of children's ombudsmen is participation in the policy in the field of childcare. The function comprises also methodological and professional assistance to public authorities and governmental and nongovernmental agencies. The study identifies differences between EU countries in access to independent supervision of childcare, examines the powers of children's ombudsmen. The conclusion of the study summarizes the experience with the various types of ombudsmen.

Obsah

NEZÁVISLÝ DOHLED NAD PÉČÍ O DĚTI A MLADISTVÍ	4
1. STÁTY, KDE JE DĚTSKÝ OMBUDSMAN ZŘÍZEN PROSTŘEDNICTVÍM SAMOSTATNÉHO ZÁKONA A ŘEŠÍ INDIVIDUÁLNÍ PŘÍPADY	6
IRSKO	6
ISLAND	6
LITVA	7
POLSKO	8
SLOVENSKO	9
2. STÁTY, KDE JE ZVLÁŠTNÍ ZÁKON, ALE OMBUDSMANI NEMAJÍ PRAVOMOC ŘEŠIT INDIVIDUÁLNÍ STÍŽNOSTI	10
FINSKO	10
ITÁLIE	11
CHORVATSKO	12
NORSKO	12
ŠVÉDSKO	13
RAKOUSKO	14
3. STÁTY, KDE JSOU FUNKCE OMBUDSMANA PRO DĚTI ZVLÁŠTNÍ ČÁSTÍ ÚŘADU OBECNÉHO OMBUDSMANA.....	15
FRANCIE	15
NIZOZEMSKO	16
SLOVINSKO	16
4. STÁTY, KDE SE ZÁLEŽITOSTI DĚTÍ VYŘIZUJÍ V RÁMCI BĚŽNÉ AGENDY OMBUDSMANA	16
MAĎARSKO	16
PORTUGALSKO	16
5. DALŠÍ STÁTY S INSTITUCÍ PODOBNOU OMBUDSMANOVÍ	16
ESTONSKO	16
DÁNSKO	17
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	17
PRAMENY	18

Nezávislý dohled nad péčí o děti a mladistvé

Dne 20. listopadu 1989 přijalo Valné shromáždění OSN Úmluvu o právech dítěte. Mezinárodní společenství tímto výslovně upravilo občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí a mladistvých. Úmluva vstoupila v platnost dne 2. září 1990 a na její dodržování dohlíží Výbor pro práva dítěte OSN. Článek 4 Úmluvy stanoví povinnost smluvních států „učinit všechna potřebná zákonodárná, správní a jiná opatření k uplatňování práv, uznaných touto úmluvou“.¹

Vzhledem k České republice (a dalším členským státům) zpracovává Výbor OSN pravidelné zprávy, kde vyhodnocuje zprávy poskytnuté ČR, a stanoví základní metodické a legislativní nedostatky v oblasti péče o děti a mladistvé.²

Na základě podnětů Výboru začaly vznikat ve více státech instituce dětského ombudsmana, které jsou určitým způsobem odděleny od péče o děti a mladistvé, která je prováděna v rámci veřejné služby každého státu.

Samostatná instituce ombudsmanského typu má řadu předností; níže jsou uvedeny některé z nich:

- Předností instituce ombudsmanského typu je zejména to, že může kontrolovat nezákonnou činnost nebo nesprávnou správní praxi státních institucí, které mohou být v zajetí hierarchického a setrvačného správního systému. Další předností ombudsmanského typu je, že přístup stěžovatele k ombudsmanovi je okamžitý a bezplatný, což umožňuje rychlou nápravu v jednotlivých případech.
- Výhodou specializovaného ombudsmana pro děti a mladistvé je jeho přehled o situaci ve státě, stabilita sledování péče o děti a mladistvé a přístup k legislativnímu procesu v případě, kdy nejsou úřady včetně parlamentu ochotny aktuální záležitosti řešit.
- Sara Imanian³ z Univerzity v Lancasteru provedla v r. 2010 empirický výzkum fungování dětských ombudsmanů. Výzkum se týkal ombudsmanů ve Velké Británii v oblasti zvýšení participace účasti dětí na rozhodování o jejich záležitostech. V tomto směru našel výzkum řadu nedokonalostí u institucí dětského ombudsmana. Přesto výzkum ukázal, že existence ombudsmana pro děti má kladný vliv, který je nezastupitelný při boření překážek mezi zájmy dětí a institucionálními a politickými zájmy státu.
- Kladný vliv má specializovaný ombudsman zejména v krizových situacích (migrační vlny apod.), kdy mají jeho úředníci okamžitý přístup do zařízení, kde je péče prováděna. Dětský ombudsman nenahrazuje péči státu, pouze na ni dohlíží, a to i v případech, kdy má možnost řešit individuální případy.
- Práv dítěte se týká řada mezinárodních dokumentů. Jedním je Evropská úmluva pro soudní výkon práv dítěte. Cílem této úmluvy je zajistit takové institucionální zabezpečení, které umožní dětem brát se efektivně za svá práva, zejména v rodinných věcech před soudem.⁴ Pro zlepšení participačních práv dítěte by bylo důležité vytvořit nezávislou instituci, která by mohla na tento aspekt dohlédnout, popř. právní úpravu v České republice vylepšit.

---

¹ Článek 4 (Právo na ochranu): Vlády jednotlivých zemí mají odpovědnost za to, že práva dětí jsou dodržována, respektována a naplňována v praxi. Když stát ratifikuje Úmluvu o právech dítěte, zaváže se k revizi svého právního systému. To zahrnuje také přizpůsobení sociálního systému, právního řádu, zdravotní péče a vzdělávacího systému zájmům dětí. Vlády jsou povinny přijmout potřebné kroky k tomu, aby byly základní standardy obsažené v této úmluvě dodržovány. Všichni musí pomoci rodinám ochraňovat děti a vytvářet pro ně kreativní prostředí.

² Implementace Úmluvy o právech dítěte v ČR je zpracována ve studii Parlamentního institutu č. 1.237 z r. 2016.

³ IMANIAN, Sara. Evaluating The Impact Of Independent Children's Rights Institutions: A European Case Study. S. 186 a dále.

⁴ European Convention on the Exercise of Children's Rights. COE.int [online], 25. 1. 1996 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007cdaf>.

Vytvoření úřadu dětského ombudsmana je podporováno Radou Evropy v několika základních dokumentech.

Dětszí ombudsmani v Evropě se sdružují v Evropské síti dětských ombudsmanů (ENOC). ENOC připravuje společné pozice k novým problémům v rámci ochrany dětí, v současnosti např. k problému kyberšikany a k problému detence dětí imigrantů.⁵

Níže jsou uvedeny všechny státy EU, které ombudsmana specializovaného na děti a mladistvé zřídily. V Belgii jsou dva dětszí ombudsmani - pro každou část federace zvlášť, podobně jako ve Velké Británii, kde jsou 4 instituce ombudsmana.

Ostatní státy EU žádnou nezávislou instituci pro ochranu práv dětí a mladistvých nemají. Jedná se o Německo, Rumunsko, Lotyšsko, Bulharsko, Portugalsko, Řecko – v těchto státech je kompetence vykonávána povětšinou v rámci obecných kompetencí národního ombudsmana. V Německu je ustaven ombudsman pro děti na zemské úrovni v Sasku-Anhaltsku a Hessensku a kromě toho existuje několik městských ombudsmanů pro děti.⁶

Státy EU plus Norsko jsme rozdělili na následující kategorie:

1. Státy, kde je dětský ombudsman zřízen prostřednictvím samostatného zákona a má právo přijímat individuální stížnosti

Zákonem zřízení dětszí ombudsmani mají obvykle rozsáhlé pravomoci, včetně zpracování individuálních stížností resp. individuálních případů. Úřady vždy fungují nezávisle na vládě. Ombudsmani jsou ochráněni od politických zásahů a tím je jim umožněno zastávat i kritické pozice vůči vládě. Jsou oprávněni provádět vyšetřování možných vládních nedostatků v oblasti ochrany dětských práv a prezentovat svá zjištění parlamentu. Tento typ existuje v Polsku, Irsku, Litvě, Belgii (Valonsko), Lucembursku, Chorvatsku a od r. 2016 na Slovensku. **Aby tyto úřady zvládly své pravomoci, musí jít o instituci, která je dostatečně finančně vybavena.**

2. Státy, kde existuje zvláštní zákon o dětském ombudsmanovi, ale ombudsmani nemají přímou pravomoc šetřit individuální případy

Tento systém funguje v Norsku, Švédsku, Finsku; od r. 2011 také v Itálii. Dále rovněž v Rakousku, kde jen země Spolku mají vlastní dětské ombudsmany, kteří mohou řešit individuální případy. **V těchto státech je často instituce zřízena jen „pro forma“, aby mohla vykazat činnost vůči mezinárodním institucím, v rámci státu nemá dostatečnou váhu a autoritu, zejména vzhledem k tomu, že nemá dostatečné konkrétní informace.**

3. Státy, kde je dětský ombudsman zvláštní částí úřadu obecného ombudsmana

Tato forma je aplikována ve Francii (po roce 2011), Nizozemsku, Belgii (Flandry), Řecku. V rámci tohoto systému obvykle existuje možnost šetření a vyřizování individuálních stížností, pokud takovou pravomoc má všeobecný ombudsman. **Toto řešení je vzhledem k dětským právům velmi vhodné, protože mu dodává autority obecný ombudsman, a přitom je zajištěno personální pokrytí odborníky, kteří rozumí ochraně dětí a mladistvých.**

4. Státy, kde je agenda dětských práv vykonávána obecným ombudsmanem, aniž by byla ochrana dětí vykonávána zvláštní částí úřadu

Mezi tyto státy patří Německo, kde není centrální úřad dětského ombudsmana, existuje jen v Sasku-Anhaltsku a Hessensku. Dále mezi tyto státy patří Maďarsko a Portugalsko a další.

---

⁵ Position papers 2019. ENOC.eu [online] [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: https://enoc.eu/?page_id=186.

⁶ Práce č. 3876, ECPRD

5. Státy, kde je zřízen institut nebo úřad podobný ombudsmanovi, který plní úkoly na poli práv dítěte.

Zde soustřeďujeme zvláštní instituce, které plní jen některé úkoly a jejichž nezávislost nebo rozsah činnosti je omezen. Do této kategorie je možno zařadit Estonsko, Dánsko. Zde platí rovněž to, že jsou tyto instituce zřízeny do určité míry jen kvůli mezinárodnímu prostředí a ve vnitrostátním ohledu nemají dostatečnou autoritu.

Do výše stanovených kategorií není možno zařadit Velkou Británii, protože má 3 různé dětské ombudsmany (viz níže).

1. Státy, kde je dětský ombudsman zřízen prostřednictvím samostatného zákona a řeší individuální případy

Irsko

Oficiální název: ang: Ombudsman for children

Vývoj

Zákon o dětském ombudsmanovi (ang: Ombudsman for Children Act, 2002) byl přijat v roce 2002. První dětská ombudsmanka byla jmenována v 2004, v roce 2015 byl jmenován další ombudsman.

Postavení

Dětský ombudsman je nezávislá instituce, která si určuje vlastní agendu. Ombudsman je jmenován prezidentem státu na základě shodného usnesení horní a dolní komory parlamentu, a to na dobu 6 let. Může být odvolán jen usnesením obou komor. Ombudsman může zastávat funkci maximálně dvě po sobě následující období.

Financování

Rozpočet je schvalován parlamentem.

Pravomoci a povinnosti

Ombudsman radí vládě v otázkách dětských práv, shromažďuje informace o dětských právech, propaguje dodržování dětských práv, spolupracuje s dětskými veřejnými ochránci práv v jiných státech, dohlíží na zákony týkající se dětí. Pravidelně pořádá diskuse s dětmi a bere v úvahu jejich postřehy a názory. Podporuje a publikuje výzkum týkající se dětských práv a jejich postavení ve společnosti. Konzultuje s vládou a sněmovnou reprezentantů, na základě žádosti nebo podle vlastního uvážení, rozhodnutí, které mají vliv na situaci dětí. Podporuje veřejné instituce, školy a nemocnice ve zlepšování a prosazování zájmů dětí.

Vyšetřuje stížnosti osob týkající se veřejných škol, nápravných zařízení, veřejných nemocnic, obecních úřadů, vládních rezortů a veřejných organizací, které se věnují práci s dětmi. Nemá právo zpochybňovat rozhodnutí soudů, policie, azylové řízení a řízení o osvojení. V roce 2010 se zabýval 1223 stížnostmi. Pravidelně pořizuje výroční zprávu pro účely parlamentu.

Island

Oficiální název: Umbodsmadur Barna

Vývoj

V roce 1994 ministr sociálních věcí určil výbor, který začal připravovat návrh zákona o ombudsmanovi pro děti. Zákon byl přijat jako č. 83/1994.

Postavení

Úřad dětského ombudsmana je nestranná a nezávislá instituce. Ombudsmana jmenuje předseda vlády na 5 let, přičemž tuto funkci může zastávat jen dvakrát za sebou. Nepřijímá příkazy od vlády ani jiných orgánů a je odpovědný přímo premiérovi.

Financování

Ze státního rozpočtu. Podle čl. 8 předmětného zákona předseda vlády dohlíží na finanční záležitosti týkající se úřadu ombudsmana.

Pravomoci a povinnosti

Ombudsman hájí práva a zájmy dětí a posiluje povědomí veřejnosti o těchto právech, směřuje svá doporučení, návrhy na zlepšení a návody ve věcech týkajících se dětí všem vládním orgánům a soukromým stranám, sleduje návrhy zákonů, a když je to nutné, navrhuje jejich změny, sleduje dopady zákonů na život dětí, dohlíží na dodržování Úmluvy OSN, prezentuje parlamentu své názory a postřehy týkající se návrhů zákonů a rezolucí.

Má právo při podezření z porušování dětských práv požadovat od vládních orgánů, organizací a soukromých osob relevantní informace. Disponuje právem volného vstupu do všech orgánů, ať už státních nebo soukromých, které poskytují péči o děti. Neřeší systémově individuální případy, ale jeho pravomoci se tomu blíží.

Má povinnost poskytnout poradenství zúčastněným stranám, přičemž má právo svolat strany, kterých se konflikt týká. Vydává výroční zprávy o své činnosti určené předsedovi vlády.

Litva

Vývoj

Úprava byla přijata zákonem č. 1708 v r. 2000, kdy byl ombudsman pro děti zřízen. Úprava byla novelizována v r. 2012.

Postavení

Ombudsman pro děti je jmenován podle čl. 4 zákona parlamentem, na pětileté volební období.

Pravomoci

Ombudsman má možnost na základě získaných informací vstupu do zařízení, kde jsou děti umístěny, má právo na vysvětlení od úřadů, má právo na nahlížení do případů, které jsou vyšetřovány soudem apod. (čl. 12 zákona). Má právo na vstup do procedur přípravy legislativy a dalších záležitostí týkajících se dětí a mladistvých, včetně zařízení obcí a dalších veřejných agentur.

Podle čl. 16 zákona má možnost šetřit stížnosti osob.⁷ Stížnosti se mohou týkat činnosti právnických a fyzických osob a státních institucí, pokud jde o porušení zákonných práv dítěte nebo

---

⁷ Čl. 16 zákona: „Ombudsman pro děti šetří podané stížnosti týkající se činností nebo opomenutí fyzických nebo právnických osob, jejichž následkem jsou porušena práva nebo legitimní zájmy dětí, nebo prostřednictvím nichž hrozí porušení práv nebo legitimních zájmů dětí; stejně jako stížnosti týkající se zneužití pravomocí úřadů nebo byrokracie v oblasti ochrany práv dětí.“ Dítě může podat stížnost i samo, pak jsou náležitosti podání sníženy. Stížnost musí být prošetřena do 3 měsíců. Výsledek stížnosti může být následující:

- upozornění úřadu, který porušil zájmy dítěte
- navrhnout změnu rozhodnutí
- navrhnout sankci proti osobě v úřadu
- návrh státnímu zástupci
- upozornit na osoby, které nevykonávají své kompetence řádně, i ve smyslu etiky a zdvořilosti
- upozornit ústřední úřady na porušení práva v ministerstvech a jiných orgánech

mladistvého, s výjimkou některých institucí (prezidenta, soudů apod.). Má právo aktivní legitimace k soudu v případě nezákonných rozhodnutí.

Výroční zprávy a další materiály jsou veřejné, ombudsman je odevzdává parlamentu a prezidentovi republiky.

Polsko

Oficiální název: Rzecznik Praw Dziecka

Vývoj

Dne 21. března 1997 parlament přijal ustanovení, které bylo zakomponováno do ústavy jako článek 72, a které zakládalo úřad dětského ombudsmana. Následně v roce 2000 byl přijat Zákon o dětském ombudsmanovi (zákon z 6. ledna 2000 o dětském ombudsmanovi), který byl v roce 2008 novelizován s cílem posílení pozice ombudsmana.

Postavení

Polskému dětskému ombudsmanovi náleží vysoká míra nezávislosti, autonomie a obsáhlý rozsah pravomocí. Jedná se o zařízení, které je upraveno přímo polskou ústavou⁸. Ze své činnosti je odpovědný výhradně Sejmu. Při výkonu své činnosti je nezávislý a nepřijímá příkazy od žádného vládního orgánu. Podle čl. 3 zákona o dětském ombudsmanovi je volen Sejmem a vyžaduje souhlas Senátu. Návrh na personální obsazení této funkce může podat předseda Sejmu, předseda Senátu, 35 členů Sejmu nebo 15 senátorů. Volen je na 5 let, přičemž v úřadu může být maximálně dvě po sobě jdoucí funkční období. Náleží mu trestní imunita (Sejm musí udělit formální souhlas k trestnímu stíhání nebo vzetí do vazby). Odvolat ombudsmana z funkce může pouze Sejm se souhlasem Senátu, a to v případě prokázání spáchání úmyslného trestného činu. Kandidát na funkci musí být politicky nestranný a nemůže zároveň zastávat žádnou jinou funkci (kromě univerzitního profesora). Spolupracuje s Kanceláří dětského ombudsmana.

Financování

Finance pocházejí ze státního rozpočtu.

Pravomoci a povinnosti

Ombudsman v Polsku má možnost jednat na základě vlastního uvážení a na základě informací od občanů a organizací, které naznačují porušování dětských práv.

Ombudsman:

- má povinnost informovat občany a organizace, které sloužily jako zdroj informací, o jeho stanovisku k případu a výsledku jeho konání;
- **má právo vyšetřit každý případ, bez předchozího upozornění;**
- **má právo požadovat od úřadů, organizací a dalších institucí vysvětlení a informace o případu;**
- **disponuje stejnými pravomocemi jako státní zástupce, je oprávněn zahájit občanskoprávní řízení a podílet se na již probíhajícím řízení;**
- **je oprávněn požadovat od příslušných státních zástupců zahájení přípravného řízení;**

---

⁸ Art.72 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.

3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.

4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

- je oprávněn požádat příslušné orgány, aby přijaly veškerá nezbytná opatření ve prospěch dítěte, která jsou v jejich kompetenci. Tyto orgány musí opatření podniknout a do 30 dnů o své činnosti informovat ombudsmana;
- má právo požadovat disciplinární řízení nebo uložení sankcí, v případě, že byla výše uvedenými orgány porušena práva dítěte;
- organizace a instituce jsou povinny poskytnout veřejnému ochránci práv součinnost;
- spolupracuje se společnostmi, hnutími a jinými sdruženími, které chrání práva dětí;
- poskytuje příslušným orgánům své hodnocení a závěry, které mají vést ke zlepšení ochrany dětí;
- podporuje vydávání nových zákonů, jejichž cílem je zlepšení postavení dítěte;
- vydává výroční zprávu určenou Sejmům a Senátům o své činnosti a závěrech.

Slovensko

Komisař pro děti byl zřízen zákonem č. 176/2015 Z. z., jeho činnost se týká dětí a osob s postižením. Základní ustanovení zákona jsou následující:

§ 2

(1) *Komisár pre deti sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu¹ medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná² (ďalej len „práva dieťaťa“).*

(2) *Komisár pre deti je nezávislý orgán, ktorý svoju pôsobnosť vykonáva oddelene od iných orgánov, ktorým osobitný predpis ustanovuje kompetencie v oblasti ochrany ľudských práv.*

(3) *Každý má právo obrátiť sa na komisára pre deti vo veci porušovania práv dieťaťa alebo ohrozovania práv dieťaťa.*

(4) *Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.*

§ 3

(1) *Pôsobnosť komisára pre deti sa vzťahuje na*

a) orgány verejnej správy, ktorými na účely tohto zákona sú

1. orgány štátnej správy,

2. orgány územnej samosprávy,

3. právnické osoby a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného predpisu zasahujú do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy,

b) právnické osoby a fyzické osoby – podnikateľov neuvedené v písmene a).

(2) *Pôsobnosť komisára pre deti sa nevzťahuje na výkon právomocí Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“), prezidenta Slovenskej republiky, vlády Slovenskej republiky, Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), prokuratúry, súdu, Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, verejného ochrancu práv, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, spravodajských služieb a na výkon rozhodovacích právomocí policajta, ktorý je orgánom činným v trestnom konaní; to neplatí, ak ide o právomoci, ktoré tieto orgány vykonávajú ako orgány verejnej správy.*

§ 4

(1) *Komisár pre deti*

a) posudzuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv dieťaťa,

b) monitoruje dodržiavanie práv dieťaťa najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, a uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv detí,

- c) presadzuje záujmy detí v spoločnosti, spolupracuje s deťmi priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv detí, konzultuje s deťmi veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory detí a podporuje ich záujem o verejné otázky,
- d) podporuje zvyšovanie povedomia o právach dieťaťa v spoločnosti,
- e) spolupracuje so zahraničnými subjektmi a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv dieťaťa alebo ochrane práv dieťaťa.
- (2) Komisár pre deti je oprávnený
- a) požadovať
1. informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa,
  2. kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov,
  3. od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení,
  4. stanovisko k výsledku posúdenia podľa odseku 1 písm. a) a stanovisko k výsledku monitorovacej činnosti podľa odseku 1 písm. b) a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia alebo monitorovacej činnosti je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa,
- b) hovoriť aj bez prítomnosti tretích osôb s dieťaťom, ktoré je umiestnené v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ochranné liečenie alebo ochranná výchova, alebo v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie podľa osobitného predpisu,
- c) predkladať oznámenia v mene dieťaťa alebo detí podľa medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná,
- d) podávať vyjadrenia v prípadoch, ktoré posudzoval podľa odseku 1 písm. a),
- e) vydávať stanoviská vo veciach dodržiavania práv dieťaťa,
- f) navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia podľa odseku 1 písm. a) alebo podľa výsledkov monitorovacej činnosti podľa odseku 1 písm. b),
- g) zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.
- (3) Ak je dieťa vo väzbe z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. b) alebo ods. 2 písm. b) Trestného poriadku (ďalej len „kolúzna väzba“), výkon oprávnenia podľa odseku 2 písm. b) oznámi komisár pre deti príslušnému prokurátorovi najneskôr do siedmich dní.
- (4) Ak je dieťa vo väzbe, komisár pre deti je oprávnený hovoriť s dieťaťom po dohode s obhajcom dieťaťa; obhajca dieťaťa môže byť prítomný pri výkone oprávnenia podľa odseku 2 písm. b).

§ 5

- (1) Komisár pre deti predkladá národnej rade každoročne do konca marca správu o činnosti za predchádzajúci kalendárny rok. Súčasťou tejto správy sú najmä poznatky z činnosti podľa § 4 ods. 1 písm. a) a b) a návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.
- (2) Ak komisár zistí skutočnosti nasvedčujúce, že porušovanie práv dieťaťa alebo ohrozovanie práv dieťaťa je závažné alebo sa týka väčšieho počtu detí, môže predložiť národnej rade mimoriadnu správu. Súčasťou mimoriadnej správy môže byť aj návrh, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi národnej rady.

2. Státy, kde je zvláštní zákon, ale ombudsmani nemajú pravomoc riešiť individuálne stížnosti

Finsko

Oficiálny názov: Lapsiasiavaltuutettu

Vývoj

V roce 1981 byl v rámci nevládní organizace založen úřad dětského ombudsmana. Ministerstvo sociálních věcí a zdravotní péče v roce 2003 vytvořilo dočasný Výbor pro práva dítěte. Jednalo se o reprezentativní národní organizaci, k vytvoření které se země zavázala přijetím závěrečného dokumentu po zasedání Valného shromáždění OSN. Na základě návrhu výboru připravilo

ministerstvo vládní návrh zákona o dětském ombudsmanovi (ang: Act of Government On the Ombudsman for Children). Tato funkce byla vytvořena v roce 2005.

Postavení

Úřad ombudsmana je nezávislý státní orgán, který ve správní rovině náleží pod ministerstvo sociálních věcí a zdravotnictví, které však nemá pravomoc dávat mu příkazy. Ombudsman je jmenován vládou na 5 let. Jedna osoba může úřad zastávat maximálně dvě funkční období. Na návrh ombudsmana vláda jmenuje Poradní výbor pro děti, který sestává z předsedy (ombudsman), místopředsedy a nejvýše 14ti dalších členů, pocházejících z různých profesních oblastí.

Financování

Ombudsman je plně financován vládou z rozpočtu.

Pravomoci a povinnosti

Práce ombudsmana je zaměřená metodicky, nemá pravomoc řešit individuální případy. Jeho hlavním cílem je podpora zájmů dětí a prosazování jejich práv. Ombudsman sleduje pozici dětí ve společnosti, dodržování jejich práv a dopady přijatých zákonů. Působí na politiky, aby ve větší míře prosazovali zájmy dětí a mládeže, dohlíží na dodržování Úmluvy OSN, spolupracuje s jinými úřady, organizacemi, církvemi, nevládními organizacemi, odborníky a zároveň podporuje jejich vzájemnou spolupráci. Udržuje přímý kontakt s ministrem spravedlnosti, ministrem sociálních věcí, s parlamentem a dalšími příslušnými orgány. Udržuje kontakty s dětmi a mládeží a tlumočí získané informace politikům, odborníkům, kteří pracují s dětmi a veřejnosti.

Vydává výroční zprávu o své činnosti, o dodržování dětských práv, vývoji situace dětí a nedostatkách v zákonech. Tato zpráva je určena vládě. Každých 5 let vydává speciální zprávu o dětech.

Poradní výbor pro děti pomáhá veřejnému ochránci práv při plnění jeho úkolů a dosahování stanovených cílů. Získává informace od odborníků, pořádá konference, vydává prohlášení, předkládá svá stanoviska, šíří informace o problémech dětí a spolupracuje s ostatními subjekty. Setkává se 4 krát ročně.

Itálie

Oficiální název: Tutore Pubblico dei Minori per la Regione Friuli Venezia Giulia

Vývoj

Po dlouhých sporech byl v r. 2011 přijat zákon, který upravuje úřad pro ochranu dětí a mladistvých. Zřizuje tak monokratického ombudsmana. Kromě toho jsou zřízeni regionální ombudsmani pro děti. V r. 2017 byly pravomoci centrálního úřadu dětského ombudsmana zvýšeny zákonem č. 47/2017 a 71/2017 v oblasti dětí a mladistvých bez doprovodu (imigranty) a v oblasti kyberšikany.

Postavení

Ombudsman je monokratická funkce, je jmenován předsedy Poslanecké sněmovny a Senátu, na funkční období 4 let, s jednou možností znovuzvolení. Úřad má finanční autonomii.

Pravomoci

Funkce ombudsmana jsou poradní pro státní a samosprávné orgány. Je připomínkovým a iniciativním místem pro legislativu. Nemá pravomoc šetřit jednotlivé stížnosti.

Chorvatsko

Vývoj

V r. 2004 byl přijat „Zákon o pravobranitelju za djecu.“

Postavení

Ombudsman pro děti má relativně nezávislé postavení, jeho úřad je však součástí státní služby. Ombudsman je volen parlamentem na návrh vlády, funkční období je 8 let. Nesmí být členem politické strany. Má dva zástupce, kteří jsou také voleni parlamentem na návrh ombudsmana pro děti.

Financování

Financování je ze státního rozpočtu.

Pravomoci

Nemá pravomoc individuálního šetření na základě stížností jiných osob, jen z vlastní iniciativy. Sleduje vývoj dětských práv, činnost státních úřadů z hlediska práv dětí. Pokud úřad nevyhoví jeho návrhům, má pravomoc informovat vládu.

Zpracovává zprávu po parlament, v případě nutnosti i zvláštní naléhavou zprávu. Jde o malý úřad (10 pracovníků).

Norsko

Oficiální název: Barneombudet

Vývoj

Norsko byla první země na světě, v níž byl zřízen post speciálního dětského ombudsmana se zákonným právem chránit děti a jejich práva. Jedná se o Zákon o ombudsmanovi pro děti (Act. No. 5/1981).

Postavení ombudsmana

Právní status je upraven v zákoně o ombudsmanovi pro děti. Ombudsman je nezávislá, nestranná a politicky neutrální instituce. Ve věcech státní služby náleží úřad pod ministerstvo pro záležitosti dětí a rodiny, ale ani parlament ani vláda nemají pravomoc mu dávat příkazy. Na obsazení pozice probíhá výběrové řízení. Na základě výběrového řízení je nominována jedna osoba, která je následně představena vládě. Král jmenuje ombudsmana na 4 roky. V úřadu může být maximálně dvě po sobě jdoucí funkční období. Ombudsman jmenuje svého stálého zástupce.

Financování

Rozpočet úřadu ombudsmana je schvalován parlamentem v rámci státního rozpočtu.

Pravomoci a povinnosti ombudsmana

- z vlastního podnětu chrání zájmy dětí
- má pravomoci v souvislosti s plánovanými změnami zákonů a reaguje na ně; kontroluje, zda jsou zákony a správní postupy v souladu s Úmluvou OSN; navrhuje opatření, která zlepšují postavení dítěte v rámci legislativy;
- předkládá návrhy opatření, kterými lze řešit nebo předcházet konfliktům mezi společností a dětmi;
- ujišťuje se, že veřejný i soukromý sektor je dostatečně informován o dětských právech;
- aktivně se účastní jednání zabývajících se dětskými právy na národní a regionální úrovni;
- pomocí výzkumu a iniciování projektů shromažďuje informace týkající se dětí;

- poskytuje informace veřejnosti a účastní se veřejných debat;
- má povinnost vydávat výroční zprávu, která shrnuje doporučení a návrhy na zlepšení situace dětí.

Vztah ombudsmana k Úřadu péče o děti, mladistvé a rodinu (Barnevernet)

Zřízení ombudsmana pro děti nevyřešilo v 80. letech problémy ochrany dětí v Norsku. Z tohoto důvodu byla v r. 1992 reformována síť orgánů, která zahrnuje široké pravomoci při řešení ochrany dětí, k tomu obdržela i vysoký rozpočet. Síť orgánů na místní úrovni byla vytvořena jako mimořádně centralizovaná, a ve své podstatě nezávislá, i když byla od počátku navázána na okresní orgány. Základním zákonem byl zákon ze 17. 7. 1992/100 o péči o děti, naposled byl novelizován v r. 2015.

Přezkumným orgánem pro místní úřady péče o děti jsou zvláštní kolektivní orgány, okresní rady sociální péče, které mohou rozhodnout o mimořádném opatření, provedeném v případě neodkladnosti úřadem péče o děti, a o dalších opatřeních, včetně odebrání dítěte rodičům. Odvolacím orgánem proti okresní radě, případně okresnímu guvernérovi, je pouze občanskoprávní ochrana prostřednictvím soudu.⁹

Úřad péče o mládež je odpovědný za péči o ohrožené děti, zároveň sám uděluje status ohroženého dítěte, děti sám iniciativně vyhledává.¹⁰

Barnevernet se v poslední době setkává s žalobami, které jsou proti němu vedeny jak u národních soudů, tak stále více u Evropského soudu pro lidská práva, zejména v případech domnělého ohrožení dětí pocházejících z jiného kulturního prostředí (imigranti, sezónní pracovníci, smíšená manželství, nezletilí bez doprovodu).

S určitou kritikou vůči celkové norské praxi vystupuje i Výbor OSN pro práva dítěte v periodických zprávách o situaci v Norsku. Kritika se týká jednak dětí Sámů, dále zacházení s nezletilými imigranty bez doprovodu, trestání mladistvých delikventů (izolace) a rovněž diskriminace z důvodu věku (nevhodné zacházení se staršími dětmi)¹¹. Kritizována je rovněž slabá možnost dětí a mladistvých k podání operativní stížnosti proti opatřením státních orgánů.

Postavení dětského ombudsmana vůči Barnevernetu je relativně slabé a nemůže vyvážit státní profesionální síť.

Švédsko

Oficiální název: Barnombudsmannen

Vývoj

V parlamentu probíhala debata o zřízení dětského ombudsmana od poloviny 80. let. Vláda jmenovala komisi, která měla za úkol prozkoumat možnost vytvoření tohoto úřadu. Komise navrhovala vytvoření instituce s cílem chránit a prosazovat práva, potřeby a zájmy dětí. Dne 1. června 1993 byl přijat Zákon o ombudsmanovi pro děti a mládež (Lag (1993:335) om Barnombudsman). Dne 1. června 2002 vstoupily v platnost úpravy tohoto zákona, které posílily

⁹ Systém obsahuje další celkově roztržštěné dohledové orgány, kromě 2 ministerstev ještě ombudsmana i novou instituci – Národní instituci pro lidská práva (NIM) vzniklou v r. 2015.

¹⁰ Barnevernet je ze zahraničí kritizován pro přílišný aktivismus – velké procento dětí, které považuje za ohrožené.

¹¹ The UN Convention on the Rights of the Child – Supplementary Report – Norway. Barneombudet.no [online], May 2017 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2018/02/The-Ombudsman-for-Children-in-Norway-Supplementary-Report-to-UN-2017.pdf>.

nezávislost úřadu, zejména v oblasti autonomie ohledně problematiky, kterou se bude zabývat. Poprvé byl dětský ombudsman ustanoven v roce 1993.

Postavení

Ombudsman je podle zákona politicky neutrální a na vládě nezávislá instituce. Ombudsman je jmenován vládou. Ve věcech státní služby a ve finanční rovině je instituce zařazena pod ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí. Ombudsman sám určuje organizaci úřadu a svou agendu, vydává prohlášení a vyjadřuje se k rozhodnutím vlády a parlamentu. Je jmenován vládou na období 6 let a má k dispozici poradní sbor, kterému předsedá.

Financování

Ombudsman je plně financován vládou ze státních zdrojů.

Pravomoci a povinnosti

Práce ombudsmana je obecná, nemá pravomoc řešit sám individuální případy, může však na ně příslušný úřad upozornit. Pokud zjistí porušování dětských práv v jednotlivém případě, má povinnost věc, u které zjistil narušení péče o dítě či porušení jiných práv dítěte, postoupit úřadu sociální péče.

Působí jako mluvčí dětí, vzdělává veřejnost o jejich právech a reprezentuje zájmy dětí ve veřejných debatách. Vydává doporučení, pořádá veřejné semináře a organizuje informační kampaně. Udržuje formální i neformální kontakty s úředníky a politiky. Dohlíží na dodržování ustanovení Úmluvy OSN a poskytuje informace veřejnosti o věcech týkajících se dětských práv. Publikuje výroční zprávu, ve které analyzuje a doporučuje opatření, která by vedla ke zlepšení situace dětí. Pořádá diskuse s dětmi, jejichž cílem je dozvědět se jejich názor na relevantní témata.

V souvislosti s již výše uvedenou novelizací zákona došlo k posílení jeho mandátu, a to o možnost požadovat od jednotlivých vládních, krajských a obecních úřadů informace o jejich činnosti v rámci zajištění plnění podmínek Úmluvy OSN a právo svolat vládní, krajské a obecní úřady k diskusi.

Rakousko

Oficiální název: Zmocněnec dětí a mládeže – Kinder- und Jugend Anwalt

Vývoj

Sociální zákon o mládeži z roku 1989 zavazoval jednotlivé rakouské země k vytvoření úřadů ombudsmana pro děti a mládež, vzhledem k jejich zemským kompetencím v rámci spolku. Mezi lety 1989-1995 vznikly tyto instituce v každé zemi. Kromě toho ještě vznikl v roce 1991 úřad dětského ombudsmana na spolkové úrovni (Kinder- und Jugendanwalt des Bundes), a to jako podřízený útvar Ministerstva pro ženy, rodinu a mládež. Celkově má Rakousko jednoho spolkového dětského ombudsmana a 9 zemských, kteří tvoří Shromáždění ombudsmanů.

Postavení

V souvislosti s členěním Rakouska na jednotlivé země se struktura, finanční zdroje, povinnosti a funkce ombudsmanů liší. Všichni mají postavení nezávislé vládní organizace a podle ústavní výhrady do jejich činnosti nemohou politici a ani úředníci zasahovat. Spolkového ombudsmana jmenuje vláda, na základě výběrového řízení. Ombudsmani zemí jsou jmenováni jednotlivými zemskými vládami. Ve většině zemí je doba působení ve funkci 5 let s možností opětovného jmenování. Zásady fungování jsou stanoveny v zákoně o dobrých životních podmínkách mládeže ve všech spolkových zemích.

Financování

Rozpočet je v rámci rozpočtu vlády.

Pravomoci a povinnosti

Ombudsman na spolkové úrovni:

- hájí dětská práva v rámci soudního a správního řízení;
- reaguje na navrhované zákony, které se týkají dětí a jejich práv;
- propaguje ideu výchovy bez násilí;
- podporuje pozitivní postoj společnosti k dětem;
- spolupracuje s ombudsmany spolkových zemí a s dalšími institucemi, které se věnují dětským právům.

Ombudsman na úrovni země Spolku (s malými mezizemskými rozdíly):

- obecně propaguje dodržování dětských práv;
- má právo se zabývat i individuálními případy, případně poskytovat právní a psychologické poradenství;
- přijímá stížnosti a námitky ze strany rodičů a dětí na údajné porušování práv dětí;
- radí dítěti;
- sleduje příslušné návrhy zákonů a pro zemské vlády vypracovává výroční zprávu o jejich činnosti a zkušenostech;
- spolupracuje s nevládními organizacemi na společných projektech.

3. Státy, kde jsou funkce ombudsmana pro děti zvláštní částí úřadu obecného ombudsmana

Francie

Oficiální název: Ochránce práv dětí - Défenseur des enfants

Vývoj

Zákon o zřízení úřadu ochránce dětských práv (Loi no 2000-196 du 6 mars 2000 instituant un Défenseur des enfants) byl přijat v roce 2000. V roce 2009 byl přijat zákon na zrušení této funkce. Funkce ochránce práv dětí byla zákonem o ochránci práv (Loi n ° 2011-334 du 29 mars 2011 relative au Défenseur des droits) začleněna do funkce všeobecného ombudsmana.

Právní status

Dětský ombudsman je nestranný úřad. Nepřijímá pokyny od vlády ani jiné veřejné nebo soukromé instituce. Podle zákona nemůže být za svou činnost ve funkci trestně stíhán ani vzat do vazby. Premiér jmenuje zmocněnce pro specifické aktivity, kterým se národní ombudsman nevěnuje. Zmocněnec zodpovědný za práva dětí, který asistuje ombudsmanovi, si po sloučení funkce ponechává titul Ochránce práv dětí.

Pravomoci a povinnosti ombudsmana

- dohlíží na dodržování dětských práv a Úmluvy OSN;
- propaguje práva dětí;
- předkládá vlastní návrhy zákonů a navrhuje změny již existujících zákonů vládě nebo prezidentovi; poskytuje stanovisko ohledně návrhů zákonů, které se týkají dětí; sleduje vliv přijatých zákonů na život dětí;
- vydává výroční zprávu, ve které předkládá své návrhy na zlepšení v oblasti politiky týkající se dětí;
- má právo zabývat se i individuálními případy.

Nizozemsko

Oficiální název: de Kinderombudsman

Vývoj

V r. 2010 byla přijata legislativa vytvářející funkci dětského ombudsmana. V platnost vstoupila v dubnu 2011.

Postavení

Dětský ombudsman funguje v rámci úřadu národního ombudsmana. Dětský ombudsman je zástupce ombudsmana. Ombudsman je nezávislá a nestranná instituce, která je odpovědná parlamentu.

Financování

Z rozpočtu pro národního ombudsmana (parlament při sloučení ombudsmanů neschválil přidělení peněz navíc).

Pravomoci a povinnosti

Ombudsman dohlíží na dodržování dětských práv, radí a poskytuje informace o dětských právech, na žádost nebo podle vlastního uvážení konzultuje s vládou a sněmovnou reprezentantů rozhodnutí, která mají vliv na situaci dětí. Ombudsman prošetřuje dodržování práv dítěte na základě individuálních stížností nebo jen z vlastního podnětu, dohlíží na způsob, jakým jeho stížnosti řeší příslušné orgány, má možnost přijímat a řešit individuálně stížnosti o jednotlivých případech nebo komplexních problémech a má povinnost zabývat se stížnostmi na správní orgány.

Slovinsko

V r. 2003 byl jmenován třetí zástupce ombudsmana, jehož pravomocí je (kromě jiného) zaměřovat se na práva dětí. Byla zřízena zvláštní jednotka, která se zabývá právy dětí a mladistvých. Jednotka s pomocí dobrovolníků vyhledává narušení práv dětí a iniciuje jejich projednání v úřadu ombudsmana.

4. Státy, kde se záležitosti dětí vyřizují v rámci běžné agendy ombudsmana

Maďarsko

Ombudsman jako takový (nikoliv dětský) vznikl v r. 1995, je nezávislý. Neexistuje zvláštní ombudsman pro děti, ale zástupce ombudsmana pro lidská práva plní tuto funkci.

Portugalsko

Záležitosti ohledně dětských práv jsou projednávány obecným ombudsmanem, založeným zákonem 9/1991. Toto projednávání nemá zvláštní režim. Ombudsman je volen Shromážděním republiky.

Do této skupiny patří více států, např. ještě Německo, viz výše.

5. Další státy s institucí podobnou ombudsmanovi

Estonsko

V r. 2011 byla vytvořena funkce ombudsmana pro děti v Estonsku. Je jím však ze své funkce kancléř spravedlnosti. Má pro funkci dětského ombudsmana jen 5 pracovníků. Má pravomoc řešit individuální stížnosti. Jeho činnost je však vzhledem k jeho postavení omezena.

Dánsko

Oficiální název: Národní rada pro děti - Børnerådet ¹²

Vývoj

V Dánsku nedošlo ke shodě ohledně rozdělení kompetencí ombudsmana mezi další specifické úřady (například dětského ombudsmana), a proto došlo ke kompromisnímu řešení, na základě kterého byla v roce 1995 vytvořena Národní rada pro děti, a to na tříletou zkušební dobu. Během roku 1996 byla vyhodnocována činnost této rady. Podle čl. 88 zákona o právní ochraně a správě v sociálních věcech z roku 1997 (Act on Legal Protection and Administration in Social Matters) byla ustanovena jako stálá instituce. Tento zákon dále stanoví, že konkrétnější úprava bude stanovena prostřednictvím nařízení ministerstva pro vnitřní a sociální věci. V únoru 2011 dánský parlament znovu odmítl zřízení funkce dětského ombudsmana.

Postavení

Národní rada pro děti je politicky nezávislý orgán, ale v rámci státní služby podléhá Ministerstvu pro vnitřní a sociální věci. Orgán je zřízen nařízením (Ministry of Social Affairs and Integration executive order no. 1367 of 20th of December 2012).

Rada si může určovat vlastní agendu, jednat podle vlastních rozhodnutí a vydávat prohlášení. Tvoří ji 7 členů, kteří jsou jmenováni na 4 roky. Tři členy včetně předsedy jmenuje příslušný ministr. Zbývající členové jsou představiteli nevládních organizací. Předseda působí jako "dětský ombudsman", přičemž zbylí zaměstnanci, kteří jsou odborníky na různé aspekty dětských práv, s ním aktivně spolupracují.

Financování

Hlavní zdroj financí tvořený státními dotacemi a doplňují soukromé zdroje, které se využívají na financování specifických projektů. Zákon o právní ochraně a správě v sociálních věcech v čl. 88 odst. 1 věta druhá konkrétně stanoví, že stát hradí náklady související s činností rady.

Pravomoci a povinnosti Národní rady pro děti

Rada ochraňuje práva dětí, sleduje dopad zákonů na situaci dětí, podává návrhy na právní úpravu v oblastech, které jsou nedostatečně, případně nejsou vůbec upraveny a dotýkají se práv dětí, zastupuje jejich práva ve veřejných debatách a kritizuje aspekty, které škodí jejich životu a vývoji. Poskytuje informace o životních podmínkách dětí ve společnosti, vyjadřuje své stanovisko k návrhům zákonů, které se dotýkají života dětí, konzultuje možnosti zlepšení situace dětí s politickými představiteli, dohlíží na dodržování Úmluvy o právech dítěte. Informuje ministry, politiky, nevládní organizace, děti, odborníky a média o svých postojích pomocí výroční zprávy, konferencí, tiskových zpráv, internetové stránky a osobní diskuse.

Nezabývá se individuálními případy. V roce 2005 bylo neúspěšně navrženo, aby ombudsmanovi tato pravomoc náležela.

Spojené království

Velkou Británii nebylo možno zařadit do kategorií, protože má několik různých dětských ombudsmanů v různých částech státu, kteří mají i částečně rozdílné pravomoci. Podle novelizace Childrens Act 2004 for England pracuje ombudsman v Anglii. Podle tohoto zákona má mít dohlédacího úředníka i každá místní správa.

---

¹² The Danish National Council for Children. Boerneraadet.dk [online] [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <https://www.boerneraadet.dk/english>.

Vývoj dětského ombudsmana v Anglii

Anglický ombudsman pro děti byl ustaven podle jmenovaného zákona v r. 2004, v r. 2014 byla přijata reforma zákona, která zavedla silnější nezávislost na vládě.

Postavení

Anglický ombudsman je jmenován ministrem pro vzdělávání, na 6 let. Rozpočet je udělován v rámci ministerstva. Jde o malý úřad, má 30 pracovníků.

Pravomoci

Dětský ombudsman v Anglii má převážně metodické pravomoci a možnost kontroly vůči veřejným úřadům a soukromým organizacím pečujícím o děti. Kontrolní pravomoci se vztahují zejména k práci institucí v oblasti výchovy dětí, k práci škol a detenčních zařízení. Zabývá se i výzkumnými a finančními projekty v oblasti práv dítěte a legislativními záležitostmi (např. v oblasti detence mladistvých, trestání mladistvých, v oblasti omezení kolektivních ústavů, v oblasti domácího násilí a práv dětí s hendikepem). Nezabývá se jednotlivými stížnostmi jednotlivě, má pouze pravomoc všeobecného dohledu. Nedávné případy se týkaly ochrany nezletilých imigrantů bez doprovodu a detence nezletilých imigrantů v případě procesu vrácení do země původu nebo bezpečné země. Ve srovnání s jinými ombudsmany jsou pravomoci a financování velmi slabé, produkce dětského ombudsmana je často pouze ve formě upozornění.

Ostatní dětské ombudsmani ve Velké Británii

Podle Commissioner for Children and Young People (Scotland) Act je ustanoven ombudsman ve Skotsku, rovněž existuje dětský ombudsman v Severním Irsku a Walesu. Všichni tito komisaři jsou vybaveni pravomocí šetřit jednotlivé případy a upozorňovat na ně úřady.

Prameny

European Network of Ombudspersons for Children (www.enoc.eu) – případové studie a position papers

European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD). Dotaz č. 3876 *The institution of the Commissioner for the Protection of the Rights of the Child*.

IMANIAN, Sara. Evaluating The Impact Of Independent Children's Rights Institutions: A European Case Study. Dizertační práce, University of Central Lancashire, 2016. Dostupné z: <http://clouk.uclan.ac.uk/18639/1/18639%20Imanian%20Sara%20Final%20e-Thesis%20%28Master%20Copy%29.pdf>.

Zákony jednotlivých států citované v textu

Zdroje citované v textu

Webové stránky jednotlivých ombudsmanů citované v textu